

Proceedings of the fifth Scientific-Practical Conference (September 28-29, 2017). Kyiv, 132 p., p. 52. [in Ukrainian].

8. Samsakova, I. V. (2015). Vychovannia osobystosti uchnia zasobamy muzeinoi pedahohiky [An education of a student's personality by means of museum pedagogy]. *Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical sciences*. Vol. 68, pp. 119–123., p.119. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_68_22 [in Ukrainian].

9. Udovychenko, I.V. (2017). Muzeina pedahohika: teoriia i praktyka: naukovo-metodychnyi posibnyk [Museum Pedagogy: Theory and Practice: Scientific and Methodological Manual]. Kyiv, 72 p., p. 12. [in Ukrainian].

10. Karamanov, A. (2011). Działalność edukacyjna

muzeów na Ukrainie: współczesne kierunki w kontekście spełniania misji kulturowej [An educational activity of museums in Ukraine: the current trends in the context of the execution of a cultural mission]. *Museology*. No. 52. Warszawa, pp. 285 – 291., p. 286. [in Polish].

11. Karamanov, O. V. Museum – Secondary School – University: The Distinctive Features of the Pedagogical Interaction in the Modern “Knowledge Society”. [Electronic resource]. Available at: pedagogicaljournal.luguniv.edu.ua/.../Karamanov_eng.pdf [in English].

12. Pater Renata (2017). Edukacja muzealna – wychowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze Parezja [Museum education – education for active participation in the culture of Parezja]. No. 1 (7), pp. 88–89. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 15.04.2019

УДК 37.01: 159.922.8

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.170962>

Роксоляна Швай, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету “Львівська політехніка”

АКСІОЦЕНТРИЗМ, ПАЙДОЦЕНТРИЗМА СУЧАСНИЙ ОСВІТНИЙ ПРОЦЕС

Розглянуто дві різні парадигми в освіті: аксіоцентризм і пайдоцентризм. Вихідним положенням аксіоцентризму є трансцендентно-спільнотні цінності. У пайдоцентризмі метою навчання і виховання є самореалізація, тобто повний розвиток усіх задатків особистості. Виділено антипедагогіку як крайній вид пайдоцентризму і нову ситуацію, пов'язану з переходом від педагогічного примусу до свободи. Зроблено висновок, що серед можливих причин поширення булінгу в освітніх закладах може бути пропаганда пайдоцентризму в педагогіці.

Ключові слова: педагогіка; аксіоцентризм; пайдоцентризм; антипедагогіка; булінг; викладач.

Літ. 8.

Roksolyana Shvay, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Professor of the Pedagogy and Social Management Department, Lviv Polytechnic National University

AXIOCENTRISM, PAIDOCENTRISM AND MODERN EDUCATIONAL PROCESS

Two different paradigms are distinguished in the philosophy of education: axiocentrism and paidocentrism. Transcendental and community values are the starting point of axiocentrism. Individualistic anthropocentrism or paidocentrism claims that self-realization, i.e. full development of all natural personality traits is the aim of education. The propaganda of paidocentrism in pedagogy, the main principles of which lie down in the liquidation of disciplines and institutional authority of a teacher; may be among possible reasons for the spread of bullying. Paidocentric pedagogy can be opposed to traditional pedagogy or to axiocentrism. The supporters of axiocentrism consider that a personality must be brought up in the way so that it could successfully function and cope with difficulties under different changeable conditions. For this purpose the appropriate environment with certain disciplinary requirements is created. Paidocentrism solves this issue differently: external reality must be created in the way so that very different people could feel themselves comfortable in it. And there is no need to adhere to traditional behavioral norms. Axiocentrism recommends different didactic methods which are intended to restrict as much as possible the influence of negative inclinations of a child on the one hand and on the other hand, to develop its positive traits. For this purpose such means as the influence of parents and teachers, their authority, high requirements related to care, cooperation and support are applied. Great attention in axiocentrism is paid to the awareness of necessity. Paidocentrism rejects strict methods suggesting collaboration, care and low demands, spontaneity and sincerity as well as the refusal of punishment. Antipedagogy, the fundamentals of which have been

developed by H. Schoenebeck, is based on acknowledging of full freedom in general and the freedom a child in particular. Education is perceived as an artificial and imposed process of the restriction of human rights. Antipedagogues believe that the kind of education encouraged by traditional pedagogy is unacceptable, intolerant as well as aimed at the loss of one's own personality. Antipedagogy is a new phenomenon related to the transition from traditional compulsion to freedom. It generates or may generate the feeling of anxiety and insecurity in teachers and educators.

Keywords: *pedagogy axiocentrism; paidocentrism; antypedagogy; bullying; a teacher.*

Постановка проблеми. У філософії культури щодо визнаних цінностей можна виділити дві точки зору: *натуралізм і трансценденталізм* (антинатуралізм). На думку сучасного польського дослідника Яна Зубелевича, такий поділ є передумовою відповідної класифікації в педагогіці, а саме: *аксіоцентризм та пайдоцентризм* (самореалізація) [7]. Аксіоцентризм, як освітня парадигма постулює формування розуму і характеру відповідно до трансцендентних цінностей. Індивідуалістський антропоцентризм або пайдоцентризм проголошує, що метою навчання і виховання є самореалізація індивіда, тобто повний розвиток всіх природних задатків особистості [7].

В останні роки цькування і насильство у школах стало серйозною освітньою та суспільною проблемою, йдеться про булінг серед школярів. Про зростання агресії, насильства у шкільній спільноті говориться щораз більше, ці проблеми нарастають і поки що не мають дієвого вирішення. Освітня, педагогічна демонструють безпорадність у виявленні та подоланні причин зростання булінгу. Серед можливих причин такого стану справ може бути пропаганда пайдоцентризму в педагогіці, основні принципи якого полягають у ліквідації дисципліни та інституціонального авторитету викладача.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Вихідним пунктом аксіоцентризму (цю парадигму називають ще “консервативною” або “традиційною” освітньою доктриною) є трансцендентно-спільнотні цінності. Цю парадигму опрацьовували такі теоретики виховання як Платон, Аристотель, Св. Тома, Й. Герbart, В. Гегель, К. Сосніцький, Р. Наврочинський, Б. Вольневич, Д. Добсон. До її прихильників можна зарахувати таких видатних українських педагогів як Г. Ващенко та В. Сухомлинський.

Пайдоцентризм окреслюють як прогресивний, сучасний напрям педагогіки. Центральним пунктом пайдоцентризму є потреби дитини та ідея самореалізації. Цю парадигму окреслюють ще як “прогресивну”, “дозвільну” освіту. Її представниками є Дж. Дж. Рассел, Ж. Ж. Руссо, А. Нїйл, К. Роджерс, М. Ліпман, Т. Гордон, Г. Шонебек, Е. Кей.

Пайдоцентричну педагогіку можна протиставити педагогіці традиційній або аксіоцентризму.

Мета статті. Дослідити основні положення аксіоцентризму і пайдоцентризму та вплив їхніх основних принципів на сучасний освітній процес.

Виклад основного матеріалу. У пайдоцентризмі вважається, що стимулом до спонтанного навчання є система різних зацікавлень та захоплень людини. Пайдоцентризм відкидає строгі засоби, рекомендуючи співпрацю, переговори, партнерство, опіку й невисокі вимоги у процесі навчання, підтримку спонтанності і щирості дітей, відмову від покарань на користь терапії. І навіть більше, підтримує примхи (претензії) дітей, яким гарантовано різні права. У дусі цієї концепції створюються організації захисників прав дітей, учнів і студентів.

У ХХ столітті багато людей розвинених капіталістичних країн почали жити в достатку. З'явилася нова форма технологічної культури – електронна, яка мала вплив на підвищення рівня життя. З'явилися і надалі розвиваються різні, подекуди неоднозначні педагогічні напрями, такі як, наприклад, антипедагогіка, що є радикальним різновидом пайдоцентризму [8, 44]. “З точки зору аксіоцентризму пайдоцентризм є педагогічним анархізмом, а антипедагогіка – його крайньою формою” [7, 26].

Пайдоцентризм приймає ідею самореалізації чи буття собою. Найкраще це виражено в гуманістичній психології (К. Роджерс, А. Маслоу). Прихильники пайдоцентризму приймають концепції Ж. Ж. Руссо про доброту людської природи (людина за своєю природою добра).

В аксіоцентризмі, зокрема, у пайдоцентричному його розумінні, самореалізація не є позитивною. Прихильники аксіоцентризму упевнені, що людина за своєю природою – амбівалентна: морально схильна і до добра, і до зла. Схильності до зла проявляються в двох видах: помірному, коли зло виражає слабкість людської волі, і радикальному, коли зло виражає задоволення від нього. Аксіоцентрична картина уявлень про сутність життя така: людське життя – змагання з долею, що виявляється в боротьбі із самим собою, з обставинами та з природою. Треба справлятися з стражданнями, поразками й успіхами.

З погляду пайдоцентризму людське життя –

це звільнення від традиції і радісна пригода, у якому безустанний власний розвиток гармонійно співвідноситься з співробітництвом і розвитком інших.

Прихильники аксіоцентризму вважають, що потрібно виховувати особистість так, щоб вона могла адаптуватися за різних умов. З цією метою для навчання та виховання створюється відповідне середовище з певними дисциплінарними вимогами.

Пайдоцентризм розв'язує це питання інакше: потрібно так створити зовнішню реальність, щоб у ній добре себе почувалися дуже різні люди. І не потрібно дотримуватися традиційних норм поведінки. Це для пайдоцентризму не є негативним явищем, а для виправдання вживаються такі слова, як от: “інакше”, “отримання певного досвіду”. Тоді злодій – це той, хто “інакше купує” або той, хто “позичив” чи kleптоман; невірний чоловік чи дружина – це ті, хто “кохає інакше”; злочинець – “жертва суспільства”. З аксіоцентричної точки зору ці приклади свідчать про певні маніпуляції.

Пайдоцентризм виходить із того, що учні задоволені собою, трактують свою форму життя як добро саме по собі, і не вважають дорослість чимось важливим. У такому випадку вони не прагнуть бути кращими і не хочуть перебувати у дорослому, відповідальному житті.

Аксіоцентризм має протилежне бачення: учні прагнуть до самостійного дорослого життя, хочуть бути кращими й достойними.

Аксіоцентризм рекомендує різні дидактичні засоби, покликані, з одного боку – максимально обмежити вплив негативних схильностей дитини, з іншого – розвивати її позитивні схильності. З цією метою використовуються такі засоби, як вплив батьків і вчителів, їхній авторитет, високі вимоги, поєднані з опікою, співробітництвом і підтримкою, вдячність до викладачів, дотримання суспільних норм і ритуалів, традиційне розуміння добра і зла.

Пайдоцентризм відкидає строгі засоби, рекомендуючи співробітництво і переговори, партнерство, опіку й невеликі вимоги, спонтанність і щирість дітей, відмову від покарань на користь терапії. Мало того, підтримуються примхи (претензії) дітей, яким гарантуються різні “права”. У дусі цієї концепції створюються організації захисників прав дітей, учнів і студентів.

У пайдоцентризмі вважається, що стимулом до спонтанного навчання є система різних зацікавлень та захоплень людини. Аксіоцентризм постулює ще навчання з примусу [5].

У педагогіці аксіоцентричної виховання і навчання базується на авторитеті викладача,

тобто “системі дуже різносторонніх якостей викладача, завдяки яким учень [студент] без наказів і страху перед покаранням підпадає під вплив викладача, а особливо охочі вчаться підпорядковуватися його вимогам” [1, 36]. Усі духовні спільноти визнають певні духовні авторитети: інтелектуальні, моральні, релігійні тощо. “Нема виховання без авторитету. Ще недавно модні в нашій освіті постулати про виховання “без авторитетів” чи “партнерське” є педагогічним нонсенсом... Виховання існує і занепадає разом з авторитетом викладача” [6, 226]. Особливою є позиція батьків та викладачів. Вони є посередниками між світом цінностей та учнями. Розуміти істину та засвоїти цінності – не просто, і авторитет вихователів сприяє реалізації цього завдання.

Аксіоцентризм постулює ставлення до учнів [студентів] із доброзичливою та толерантною дистанцією. Не можна ототожнюватися з проблемами вихованців, потрібно займати позицію провідника, експерта, який допомагає розв'язувати проблеми. Дистанція щодо учня [студента] базується на авторитеті викладача. У пайдоцентризмі постулюється емпатія, відкритість і щирість до учнів [студентів] і між ними, необхідність постійно відчувати їх потреби. Якщо дотримуватися цього, то лекції можуть стати місцем постійних дискусій на будь-яку тему.

Пайдоцентризм надає перевагу домаганням, бажанням і всіляким примхам учнів [студентів]. Вони критично ставляться до власних традицій, мають гарантовані різноманітні права. Такі тенденції щодо збільшення прав дітей помітні у другій половині ХХ ст.

Велике значення в аксіоцентризмі надається дисципліні та усвідомленню необхідності. Подолання різних перешкод, реалізація завдань, важка праця (навчання) – невід'ємні атрибути життя учня [студента]. Якщо це відбувається в певному порядку, то маємо справу з дисципліною. Аксіоцентрична система навчання побудована на авторитеті викладача та дисципліні учня [студента]. Викладач-початківець часто розпочинає свою працю з обмеження чи навіть відмови від правил і певної акцептації з боку учнів [студентів], вважаючи, що така позиція викличе зворотню позитивну реакцію учнів [студентів], і вони визнають викладача. Та це – типова помилка: видавати бажане за дійсне. Любов викладача до своїх учнів [студентів] має бути підкріплена дисципліною. Тільки тоді це може спричинити акцептацію викладача і ефективне навчання. Учні любитимуть викладача лише після того, як піддадуть його випробуванням і визнають

його професіоналізм, відвагу і силу. Учні [студенти] намагаються перевірити фактичні вимоги викладача, до якої міри слід дотримуватися проголошених вказівок і заборон.

Чи повинен викладач реагувати на спроби учнів [студентів] розширити межі своєї свободи і як?

З позицій пайдоцентризму викладач, який володіє певними загальними та професійними компетентностями може дійти порозуміння з учнями [студентами]. Тобто, викладачі за допомогою неефективних засобів мають досягти добрих результатів. Це, звичайно, можливо, але не завжди.

Потрібно визнати, що вчителів не готують до впровадження в життя школи норм і принципів, дотримання дисципліни. Їх не готують до роботи з складними учнями, з правопорушниками, не готують до роботи, в якій з'являють такі явища як булінг, агресія, насильство учнів над учителями. Передбачається, що всі учні добрі, прагнуть вчитися, а інших учнів у природі немає.

Прихильники традиційної педагогіки притримуються більш радикальних засобів у процесі проби сил учнями [студентами] у стосунках з викладачами, що може давати різні результати. Це може бути позитивний результат, який корисний усім – і учням, і вчителям, а саме: результативне навчання з дотримання вимог дисципліни. Однак можна дійти до якісно нового явища – насильства учнів над учителями.

Крайнім видом пайдоцентризму є антипедагогіка. Антипедагогіка виникла в 70-х роках ХХ ст. у Німеччині (Г. Шонебек) і США (Р. Фарсон) [3]. Для антипедагогіки суб'єктність дитини є відправною точкою у міжособистісних відносинах. У світлі цього дитина є носієм свободи, вона розуміє її цінність з самого народження. Потрібно лише дати можливість дитині бути собою, суб'єктом, який самостійно буде своє особистісне та суспільне життя. Антипедагогіка відкидає думку, що дорослі мають право чи обов'язок виховувати дітей. Базовими постулатами антипедагогіки є: дорослі не мають права виховувати дітей або брати на себе відповідальність за них, діти від народження здатні вирішувати власну долю, кожен відповідає за себе і лише за себе.

Г. Шонебек висловлює думку, що "той, хто поважає молоду людину і ставиться до неї незалежно від виховних намірів, має можливість повного пізнання її людської сутності і дружнього ставлення, тому відкривається новий світ, світ людей, які формують себе" [2, 5]. Г. Шонебек стверджував, що "з'явилася нова генерація батьків, які звільняють себе від традиційної

відповідальності за виховання своїх дітей, які хочуть бути їхніми друзями, вірними супутниками. Їхня філософія життя базується на переконанні, що кожна людина, а також дитина відповідає за своє життя і від народження має здатність вирішувати. Нове покоління батьків володіє новою категорією самопізнання, намагаючись надати дітям підтримку відповідно до їх потреб і прагнень" [2, 5]. Тому абсурдним є твердження про те, що можна позбавити своїх дітей особистої відповідальності, виховати їх або змушувати до реалізації своєї мети.

Г. Шонебек представляє найважливіші елементи ставлення до дітей, а саме: рівноправність, нове почуття дорослого життя, нове ставлення до життя, яке відкидає відносини "вищий – нижчий" між дорослим і дитиною. Важливим елементом нових відносин є заміна вимоги щодо виховання дітей на підтримку молодої людини. Підтримка для Г. Шенебека є тою соціальною системою, яка завдяки взаємному співіснуванню сприяє відмові від традиційного виховання. Спочатку потрібно прийняти самого себе, усвідомити власні недоліки, позбутися страху і почуття відповідальності за своїх дітей і взяти на себе новий вид відповідальності, що полягає у дотриманні права до самостворення і відповідальності за себе молодих людей [2]. Антипедагогіка стверджує, що кожна людина зокрема наймолодша – відповідає за себе та може вирішувати що є краще для неї, реалізувати свої рішення.

Традиційне виховання ґрунтується на певних вимогах і обов'язках, що впливають з переконання про наявність права та необхідності щось нав'язувати або забороняти. Визнання у дітей такого самого соціального статусу, як і у дорослих, не дає можливості і права їм щось нав'язувати. Дорослі можуть лише, виходячи з власного досвіду і знань, викласти ставлення до цих проблем і дати можливість прийняти рішення. Однак відмова від виховних намірів не означає, що молода людина залишається сама з своїми проблемами. Б. Сліверські зазначає, що усвідомлення того, що крім виховання існують і інші форми міжособистісних контактів, такі як співіснування без маніпуляцій, налагодження контактів вже дає радість тощо. Відмова від виховання пов'язана з рефлексивним запереченням навмисних педагогічних актів, спрямованих на заплановані і визначені зміни в поведінці інших людей [4, 327]. Бінарна опозиція – виховання-байдужість – відповідно до антипедагогіки також є міфом або догмою, некритично прийнятою в педагогіці.

Г. Шонебек вважає, що повна посвята себе дітям є шкідливою. Батьки повинні бути здоровими і задоволеними, щоб бути готовими піклуватися про дітей. Він називає це правом на відпочинок, на самозахист [3]. Г. Шонебек вважає, що ніхто не має права змушувати дітей вивчати те, що абсолютно їх не цікавлять. Дитина повинна вчитися коли захоче і вивчати що захоче, може приймати власні рішення щодо свого навчання, оскільки це одне з її основних прав. Переобтяжені і не дуже цікаві навчальні програми знеохочують учня. Карання оцінками нічого не дає. Руйнується лише гідність молодого людини. Учень [студент] таким чином не має права вибору і свободи думки.

За права дітей боролися свого часу Еллен Кей та Януш Корчак. Заклик Еллен Кей (дамо жити нашим дітям) знайшло конкретне відображення в ідеях Д. Дьюї, для якого школа – це інституція, що створює відповідні умови для актуального процесу дозрівання та є середовищем для життя і виховання дітей такими, якими вони є, а не інструментом для творення майбутніх дорослих.

Януш Корчак за кожної можливості розвінчував міф про щасливе дитинство і, водночас, міф про суб'єктне трактування дитини, доводив, що дорослі бачать у дитині лише задатки людини і відкладають повагу до дитини аж до моменту її дозрівання. Визнаючи право дитини на повагу, він також підкреслював, що з повагою пов'язані вимоги. Своєю практикою виховання Я. Корчак довів, що дітям можна надати такі самі права, як дорослим, і що це вимагає діалогу між дорослими і дітьми.

Антипедагогіка, основи якої розроблені Г. Шонебеком, закладає визнання повної свободи та свободи дитини. Виховання сприймається як штучний і нав'язаний процес обмеження прав дітей. Антипедагоги ідентифікують дітей як таких, що потребують виховання. Однак вони вважають, що освіта, яку пропагує традиційна педагогіка, є неприйнятною, нетолерантною, спрямованою на втрату свого "я". Це переконання спонукає вважати її непотрібною, а навіть ворожою для дитини. Надаючи дітям право вибирати свою власну освіту, не потрібно втручатися в їхнє право на це, як і не лишати їх без підтримки та без вибору. Без педагогічних вимог можна досягнути значно більше, тому що діти можуть зосередитися на виборі та сприйнятті інформації і водночас не змушені протистояти атакам на їхню незалежність.

Антипедагоги зосереджуються на конструктивному потенціалі людини, вважаючи, що людина протягом життя має можливість звільнитися від педагогічного утиску. Антипедагогіка не визнає

впливу соціальних норм на розвиток особистості дитини. Соціальний примус для неї є заснованим на фізичному насильстві, інтересах інших, які переслідують свою життєву мету. У разі конфлікту інтереси дорослого не менш важливі, ніж інтереси дітей. Інтереси партнерів конфлікту (чи дорослих, чи дітей) ніколи не трактуються інакше як рівноправні. Завдяки такому рівноправному ставленню можна запобігти процесу деморалізації дитини, завданню психічної травми.

Антипедагогіка не розрізняє кращих і гірших людей. Не поділяє на тих, хто помиляється та хто завжди правий, на тих, хто діє згідно права і хто є з ним у конфлікті. Основна ідея полягає в тому, щоб бути в гармонії з собою, поважати внутрішній світ іншої людини, навіть найменшої, зануреної в патологіях, скривдженої фізично, духовно і морально, тому що, можливо, саме вона права, а не її наставник.

Висновки. Потрібно визнати існуючі в сучасному світі різні форми патології, а саме: агресію, булінг. Освітній процес є в деякій мірі відображенням життя суспільства з усіма його патологіями. Антипедагогіка – це нова ситуація, пов'язана з переходом від педагогічного примусу до свободи. Вона створює або може створювати відчуття тривоги і нестабільності у педагогів, учителів і вихователів. Припущення, сформульовані пайдоцентризмом, антипедагогікою, є цікавими лише за конкретних специфічних умов, тобто, коли немає явної агресії, насильства, зла, що є предметом антипедагогічної ненависті, тобто домінування, влади в міжособистісних відносинах. Функціонування антипедагогіки суттєво порушує діяльність усіх тих, хто займаються навчанням, вихованням дітей та молоді. Антипедагогіка також позбавляє дослідницької визначеності, вводить елементи сумніву в діяльність науковців. Відсутність впевненості, неспокій не сприяють прийняттю педагогами, вихователями важливих для життя і розвитку молоді рішень. Можна, однак, висловити думку, що незважаючи на те, що антипедагогіка є інноваційним напрямком, вона буде свої підвалини на невдачах і неефективності попередніх педагогічних теорій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kotłowski K. Autorytet nauczyciela. Encyklopedia Pedagogiczna. Warszawa: Fundacja Innowacja, 1996. S. 30–40.
2. Schoenebeck H. Antypedagogika. Być i wspierać zamiast wychowywać. Warszawa, Agencja Wydawnicza Jacek. 2007. 288 s.
3. Schoenebeck H. Antypedagogika w dialogu. Kraków: ARCANA, 1994. 103 s.

4. Śliwerski B. Antypedagogika. Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku / T. Pilch (red.) Warszawa, 2003. 432 s.
5. Sośnicki K. Esencjalizm i progresywizm pedagogiczny. Encyklopedia Pedagogiczna. Warszawa: Fundacja Innowacja, 1996. S. 195–207.
6. Wolnniewicz B. Filozofia i wartości. – Warszawa: WFiS UW, 1998. 335 s.
7. Zubelewicz J. Dwie filozofie edukacji: aksjocentryzm i pajdocentryzm. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2003. 169 s.
8. Zubelewicz J. Filozofia wychowania. Warszawa: Akademickie „Zak”, 2002. 85 s.
3. Schoenebeck, H. (1994). *Antypedagogika w dialogu* [Antipedagogy in a dialogue]. Kraków, 103 p. [in Polish].
4. Śliwerski, B. (2003). Antypedagogika [Antipedagogy]. *Pedagogical encyclopedia of the 21st century*. (Ed.) T. Pilch. Warszawa, 432 p. [in Polish].
5. Sośnicki, K. (1996). Esencjalizm i progresywizm pedagogiczny [Pedagogical essentialism and progressivism]. *Pedagogical encyclopedia*. Warszawa, pp. 195–207. [in Polish].
6. Wolnniewicz, B. (1998). *Filozofia i wartości* [Philosophy and Values]. Warszawa, 335 p. [in Polish].
7. Zubelewicz, J. (2003). *Dwie filozofie edukacji: aksjocentryzm i pajdocentryzm* [Two philosophies of education: axiocentrism and paidocentrism]. Warszawa, 169 p. [in Polish].
8. Zubelewicz, J. (2002). *Filozofia wychowania* [The philosophy of education]. Warszawa, 85 p. [in Polish].

REFERENCES

1. Kotłowski, K. (1996). Autorytet nauczyciela [The authority of the teacher]. *Pedagogical encyclopedia*. Warszawa, pp. 30 – 40. [in Polish].
2. Schoenebeck, H. (2007). Antypedagogika [Antipedagogy]. *To be and support instead of education*. Warszawa, 288 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 09.04.2019

UDC 376.6(09)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.170981>

Oresta Karpenko, doctor nauk pedagogicznych,
docent Katedry Pedagogiki Socjalnej i Edukacji Korekcyjnej
Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia Iwana Franki w Drohobyczu

PEDAGOGICZNE ZASADY FUNKCJONOWANIA SOS – WIOSEK DZIECIĘCYCH NA UKRAINIE

Artykuł przedstawia znaczenie austriackiego modelu rodziny adopcyjnej – SOS Wioska Dziecięcych – dla nowoczesnej ukraińskiej przestrzeni wychowawczej. Prezentuje pedagogiczne zasady rozwoju opieki nad dziećmi osieroconymi i porzuconymi na Ukrainie. Autorka stwierdza, że rodzina SOS jest nowoczesną formą opieki nad osieroconymi dziećmi, przed którą stoi zadanie stworzenia atmosfery miłości, ochrony, domowego komfortu itp. Rodzice SOS na Ukrainie to innowacja pedagogiczna, która zgodnie z austriackim modelem SOS Wioski Dziecięcej, przewiduje wspólny pobyt matek z dziećmi. Została ona wdrożona w województwie lugańskim i z powodzeniem funkcjonuje w tamtejszej społeczności.

Słowa kluczowe: sieroty; rodzina zastępcza; SOS Wioska Dziecięca; rodzina SOS; innowacja pedagogiczna; opieka; wychowanie; edukacja.

Bibl. 13.

Oresta Karpenko, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Associate Professor of the Social Pedagogy and Special Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

PEDAGOGICAL ASPECTS OF FUNCTIONING OF SOS CHILDREN'S VILLAGE IN UKRAINE

The article reveals the relevance of the Austrian model of adoptive family – the SOS Children's Village – for the modern Ukrainian educational space, outlines the pedagogical principles of development of child care in Ukraine. Ukraine implements the projects aimed at overcoming social orphanhood, borrowing European countries' experience of introducing alternative, close to family, forms of placement of children deprived of parental care.

It is noted that the SOS family is a new form for the orphaned children of Ukraine. It faces the task of creating an atmosphere of love and security, a home coziness, creating a work-life, providing conditions for overcoming the consequences of mental trauma, correction and compensation for developmental defects, etc. The study of the experience of custody of children deprived of parental care in Austria and Ukraine testifies to the understanding of the importance of the problem of education, the need to create conditions close to the family, where the child can receive sufficient maternal love and optimal provision of their vital needs. It should take into account national traditions, peculiarities of culture, socio-economic development of society.